

Burgerschapsonderwijs een vak of niet?

Door: Esther van den Berg

"Hoe weet ik of ik op die manier aan de burgerschapsdoelen werk?"

Burgerschapsonderwijs een vak of niet?

Laatst was ik als ambassadeur burgerschap in gesprek met een basisschoolteam over de volgende vraag: willen we van burgerschap een apart vak maken, of integreren we het in het al bestaande onderwijs?

Allereerst is het belangrijk om te weten dat de nieuwe [burgerschapswet](#) ons hierin vrij laat. Daarin staat: "Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op het bijbrengen van respect voor en kennis van basiswaarden van de democratische rechtsstaat." Dát burgerschapsonderwijs deel moet zijn van het lespakket is dus duidelijk, maar scholen mogen zelf kiezen welke aanpak handig is - of het een apart vak moet zijn, of juist niet.

Maar welke manier is beter? Voor beide is wat te zeggen. Volgens [onderzoek](#) is een 'brede' aanpak van het burgerschapsonderwijs over het algemeen meer aan te raden, omdat kinderen zo meer in aanraking komen met verschillende perspectieven. Bij een brede aanpak bedoel ik burgerschapsonderwijs dat verdeeld wordt over de hele pedagogische aanpak en zo invloed heeft op het schoolklimaat.

Om te kijken welke methode voor deze school het beste werkt, begonnen we eerst [in kaart te brengen](#) aan welke aspecten van het burgerschapsonderwijs al wordt gewerkt op de school. Eén duidelijk doel van de burgerschapswet is het aanleren van democratische waarden. Dus keken we bijvoorbeeld naar de manier waarop vrijheid van meningsuiting op dit moment al behandeld wordt in de klas. Samen kwamen we erachter dat dit aspect al uitgebreid aan bod komt: er wordt les in gegeven, maar je komt het ook tegen op het schoolplein en in de klas, bijvoorbeeld als een kind zijn klasgenoot afkeurt om wat hij aan heeft.

'Aardig zijn tegen elkaar' en 'elkaar met respect behandelen' zijn twee waarden die eruit sprongen voor het team, dus besloten we deze waarden expliciet te maken. We dachten na over wat deze waarden precies betekenen en hoe ze de waarden aan de leerlingen kunnen aanbieden. De daaruit voortkomende basisregels werden in een aparte les in de klas besproken. Omdat de kinderen deze regels daardoor kenden, zorgde dit er automatisch voor dat de regels in de rest van het onderwijs werden geïntegreerd. Bijvoorbeeld in de debatlessen van groep acht mag je het met elkaar oneens zijn, maar aan het einde van het debat geef je elkaar altijd een hand.

Burgerschapsonderwijs een vak of niet?

LAAT JE INSPIREREN

Vervolgens maakten we de balans op. Onze conclusie: het burgerschapsonderwijs is overal in terug te vinden. Daarom werkt een geïntegreerde aanpak het beste voor deze school.

“Maar hoe weet ik of ik op die manier aan de burgerschapsdoelen werk?”, vroeg een van de leraren zich af. “Voor mij is het makkelijker om het in een les te stoppen, zodat ik zeker weet dat er voldoende aandacht aan wordt besteed.” Bovendien kan je je afvragen: hoe weet je of je op de goede weg bent, en hoe volg je de ontwikkeling van een leerling? Wat bepaalt wanneer je weer aandacht besteedt aan burgerschap in een les?

Ik begrijp dat een geïntegreerde aanpak onoverzichtelijk kan aanvoelen, maar focus je op wat je wilt bereiken en op de ontwikkeling van een kind. Dat bepaalt dan weer of het programma aangescherpt moet worden of niet. Laat het kind eventueel zelf zijn ontwikkeling bijhouden - bijvoorbeeld door het bijhouden van een kindportfolio.

Mocht je als school of als leraar het gevoel hebben dat er met de burgerschapsopdracht veel extra werk op je bordje terecht komt, breng dan eens in kaart wat je allemaal al doet. Vaak is dat veel meer dan je denkt. Door concreet te maken wat je al doet en wat er nog ontbreekt kan je echt bijdragen aan de ontwikkeling van een kind als burger, precies zoals jouw school dat voor ogen heeft.